

**Okruhy ke SZZ pro studenty bakalářského studia oboru
Sociální pedagogika – kombinované studium**

(platné pro studenty přijaté ke studiu v akademickém roce 2014/2015 a později)

Studenti skládají ústní státní závěrečnou zkoušku z disciplín, jež tvoří základ oboru:

1) Sociální pedagogika

A) Obecná část sociální pedagogiky a metodologie (celkem 26 otázek)

B) Aplikovaná část sociální pedagogiky (celkem 21 otázek)

2) Pedagogika (celkem 22 otázek)

3) Aplikovaná psychologie (celkem 36 otázek)

4) Obhajoba bakalářské práce

Student si vylosuje dvě otázky ze sociální pedagogiky, přičemž vybírá po jedné otázce z kategorie a) a b), a po jedné otázce z ostatních předmětů. Na obhajobu BP se student připraví podle dané struktury.

Ke každé otázce si student připraví požadované praktické příklady a úkoly, nebo předloží příslušné práce ze svého portfolia, které nastřádal během celého studia.

Student si před komisí vylosuje 2x otázku ze sociální pedagogiky (nejdříve vybírá z otázek A) obecné části a následně B) aplikované části), 1x otázku z pedagogiky, 1x otázku z aplikované psychologie.

1) SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA

A) OBECNÉ OTÁZKY a metodologie sociální pedagogiky

1. Sociální pedagogika jako vědecká disciplína, její interdisciplinární charakter a spolupráce s jinými disciplínami. Sociální pedagogika a sociální práce, definování obou disciplín a jejich vzájemného vztahu v oblasti teorie a praxe. Sociální pedagogika a pedagogika volného času, sociální patologie, andragogika, gerontagogika, multikulturní výchova, filozofie a sociologie, uveďte vzájemné souvislosti.
2. Příklady metod a forem sociální pedagogiky, provázanost s oblastmi pedagogiky volného času, možnosti pedagogické práce v oblasti mimoškolní výchovy a pedagogiky volného času. Osobnost sociálního pedagoga a jeho osobnostní rozvoj. Charakterizujte cílové skupiny sociální pedagogiky a uveďte možnosti sociálně pedagogické práce s těmito skupinami (děti, dospívající, dospělí, specifika sociálně znevýhodněných skupin, aktivizace seniorských skupin, menšiny, migrující cizinci, Romové). Axiologická dimenze v práci sociálního pedagoga. Hodnotová výchova jako součást aktivizace jedince. (Uveďte příklady výchovy k hodnotám)
3. Vliv prostředí na rozvoj jedince, typologie prostředí, rozdělení prostředí (dělení podle prostoru, povahy činnosti, charakteru, teritoria a působících podnětů). Význam vlivu prostředí na vývoj jedince, úloha prostředí ve výchově. Rozveďte pojem pedagogizace prostředí v souvislosti s historií sociální pedagogiky (Bosco, Pestalozzi aj.). Charakterizujte negativní vlivy prostředí, ohrožení prostředím a rizikové faktory. Sociální skupiny, definice malých sociálních skupin (primární, sekundární, formální, neformální,

vlastní, cizí, referenční a členská. Stav sociálního vykořenění. Význam vrstevnických skupin v kontextu sociální pedagogiky.

4. Sociální pedagogika v Evropě a ve světě, komparace sociální pedagogiky (Polsko, Německo, Slovensko, Velká Británie, USA). Globální rozvojové vzdělávání ve vztahu k sociální pedagogice. Přijetí spoluzodpovědnosti za rozvoj světa. Pochopení souvislostí mezi vlastním životem a rozvojem společnosti. Výchova ke kritickému myšlení v kontextu sociální pedagogiky. Kritická reflexe mediálních sdělení k sociálním tématům (migrace, menšiny, sociální znevýhodnění). Základy kritické argumentace.
5. Sociální pedagogika v kontextu inkluzivního a rozvojového vzdělávání. Projekty zaměřené na aktivizaci sociálně znevýhodněných skupin v prostředí (uved'te příklady z praxe). Uplatnění sociálního pedagoga na trhu práce, jeho působení v nejrůznějších oblastech pedagogiky, sociální pedagogiky, sociální práce aj. Profesiogram sociálního pedagoga.
6. Historické aspekty vzniku a rozvoje sociální pedagogiky (např. J. J. Pestalozzi, G. A. Lindner, P. Natorp). Kořeny sociální pedagogiky v historických koncepcích dějin a významných představitelů, výchovné koncepce D. Bosca, A. S. Makarenka, E. T. Setona, R. Baden-Powela, J. Foglara apod. (*Předpokládá se znalost minimálně tří děl výše uvedených autorů a jejich filozoficko-pedagogický rozbor.*)
7. Vztah mezi sociologií a sociální pedagogikou. Důvody vzniku sociologie – podmínky 19. století, tradiční vs. moderní společnost, průmyslová revoluce, geografická a sociální mobilita. *Student/ka musí své znalosti doložit na datech – počet lidí žijících ve městech, mobilita obyvatel, reálné problémy počáteční fáze vzniku moderní společnosti.* (J. Keller, P. L. Berger, Z. Bauman)
8. Sociální role a její funkce na stabilizaci sociální struktury. Vnější a vnitřní faktory utvářející sociálních rolí, internalizace. „Autentické“ a „povrchní“ sociální role (gender, etnicita, náboženství). Vznik „já“ (jáství) v teorii hraní rolí G. H. Meada (hraní rolí, přebírání rolí „významných druhých“, přebírání rolí „zobecněného druhé“). Princip posilování sociálního vyloučení – vztah předsudků a sebepojetí. *Student/ka si připraví vlastní příklad na princip vzniku „já“ prostřednictvím hraní rolí.* (J. Keller, P. L. Berger, Z. Bauman)
9. Vznik moderního (biologického) rasismu od 18. do počátku 20. století. – zámožské cesty, jazyky ráje, vznik árijské „mytologie“, dominance Západu (vyrovnání se s moderní společností), externí a interní poptávka po rasismu. Vztah moderního rasismu a moderního nacionalismu. *Student/ka prokáže znalost literatury pojednávající o vzniku rasismu.* (Budil, Eriksen, Foucault)
10. Vztah antropologie a sociální pedagogiky. Jinakost – diverzita – jako podstata sociální pedagogiky. Socializace, enkulturace, akulturace. Dynamika vztahu mezi více etnickými skupinami. Terénní výzkum v antropologii a v sociální pedagogice. *Student/ka si připraví příklad možného konkrétního terénního výzkumu, jehož cílem by bylo porozumět odlišnosti, která je součástí našeho sociálního světa.* (Budil, Eriksen)
11. Jaké jsou nástroje poznávání světa? Filozofie vědy a epistemologie. Co je to metodologie? Jak se liší sociálně vědní zkoumání (poznávání světa) od zkoumání světa

- přírodního? Pojmové vymezení: metodologie, strategie výzkumu, metoda (angl. methodology), metodika a technika. Paradigma vědeckého zkoumání (T. Kuhn). Předmět výzkumu a předmět oboru sociální pedagogiky, jev, fenomén, cíle a produkty výzkumu. Teorie popisné, explanační a deskripční. Vědecká práce jako vytváření poznatků a jako cesta k objevům (metoda tradice, autority, apriori, vědy).
12. Kvalitativní a kvantitativní paradigma – strategie poznávání. Odlišnosti ve filozofii - pozitivismus x fenomenologie, hermeneutika; odlišnosti v cílech a smyslu výzkumu; odlišnosti ve výzkumných metodách a technikách; odlišnost ve volbě výzkumného souboru; odlišnosti v myšlenkových strategiích a postupech.
  13. Principy kvalitativního výzkumu. Proč zkoumáme kvalitativně? Lidé a příběhy, narativní modus poznávání světa, druhých a sebe samotného. Narativita a prožívání, omezenost jazykového kódu. Příběh jako interpretace životní zkušenosti, příběhy a jejich hodnota. Úrovně prožitků, jejich fixace a analýza. Výzkumné strategie, jejich principy a vhodnost ve vztahu k výzkumnému jevu (fenoménu). Případová studie, etnografický výzkum, biografický výzkum, fenomenologická strategie, zakotvená teorie, akční výzkum, obhajující a kritický výzkum atd. (*Student/ka si zvolí jednu ze strategií a detailně ji popíše, u ostatních vysvětlí podstatu přístupu.*)
  14. Metody sběru a získávání dat (údajů). Druhy rozhovorů (míra strukturovanosti rozhovorů, narativní, neformální a fenomenologický rozhovor). Ohnisková skupina a skupinový rozhovor, relativizace vhodnosti metody ve vztahu k předmětu zkoumání. Pozorování (míra strukturovanosti, zúčastněné a nezúčastněné pozorování, standardizované a nestandardizované pozorování). Analýza dokumentů a výtvorů lidské činnosti, možnosti uplatnění projektivních technik pro sběr dat (problematika jejich analýzy, odlišnost jejich využití v diagnostice). Princip projektivních metod (spodobnění, tvary neurčitého významu, historie), verbální a grafické metody, manipulace s objekty a jejich třídění, obsahová analýza, sémantické metody. Metody měření sociálních vztahů.
  15. Vybrané metody analýzy kvalitativních dat. Hermeneutická, fenomenologická, rámcová, obsahová, diskursivní analýza, analýza prostřednictvím zakotvené teorie (otevřené kódování, axiální kódování, selektivní kódování). Principy jednotlivých přístupů, kódování, induktivní postupy, vytváření kategorií a témat, koncipování teorie a závěrů výzkumných šetření. (*Student/ka si zvolí dvě metody analýzy dat a detailně ji vysvětlí. Jedna z nich může být využita ve výzkumné části BP. U ostatních analýz vysvětlí základní podstatu a principy.*)
  16. Principy kvantitativního výzkumu. Základní odlišnosti od kvalitativní strategie, filozofie, principy. Konstrukce hypotéz a jejich testování. Problémy a hypotézy, obecnost a specifčnost problémů a hypotéz (možnosti problémů a hypotéz, hodnoty a definice). Typy proměnných (stupnice měření, nominální, ordinální, metrická a poměrová), pořizování výběru a náhodnost, princip znáhodňování (pojmy a konstrukty, konstitutivní a operacionální definice konstruktů a proměnných, závisle a nezávisle proměnné, aktivní a určené proměnné, intervenující proměnná).
  17. Styčné body speciální a sociální pedagogiky. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Podpůrná opatření školy. Logopedická, psychopedická, somatopedická, oftalmopedická, surdopedická specifika integračně/inkluzivního procesu.

18. Integrovaný pedagogicko-psychologický poradenský systém. Role speciálně-pedagogických center, středisek výchovné péče a dalších zařízení v diagnostice a intervenci jedinců se znevýhodněním. Ústavní péče, funkce výchovných, speciálních výchovných a diagnostických ústavů, specifikum pedagogické práce, hledání východisek a možných alternativ. *(V čem spatřujete klady a zápory ústavní péče. Existuje podle vás jiná alternativa pro děti, které se ocitly bez rodinného zázemí?)*
19. Styčné body speciální a sociální pedagogiky (pedagogiky volného času). Integrace, inkluze jako společný cíl obou vědních oborů. Možné linie spolupráce speciálního a sociálního pedagoga. Sociální znevýhodnění ze speciálně-pedagogického a speciálně-pedagogického pohledu.
20. Etopedie jako hraniční disciplína mezi speciální a sociální pedagogikou. Vymezení, trendy. Specifika projevů dítěte s poruchami chování; klasifikace a etiologie poruch chování. *(Student prokáže znalost systému odborné pomoci dítěti s poruchami chování a jeho rodině včetně nařízené ústavní a ochranné výchovy).*
21. Rodina jako primární socializační činitel, vymezení, funkce a poruchy funkcí v rodinném prostředí, charakteristika současné rodiny 21. století. Pojem rodičovské zodpovědnosti, omezení, pozastavení, zbavení rodičovské zodpovědnosti. *(Zamyslete se nad otázkou nenahraditelnosti rodiny, jaký je váš názor na často diskutovanou otázku výchovy dětí stejného pohlaví. Jak budete řešit situaci, pokud zjistíte, že dítě je týráno takovým způsobem svými rodiči, že to ohrožuje jeho život?)*
22. Náhradní rodinná péče, její historický vývoj, definice, rozdělení jednotlivých typů NRP, legislativní zázemí, aktuální problémy. Osvojení, druhy, podmínky pro osvojení, osvojitel, osvojenec, pěstounská péče, předpoklady pěstounů a osob vhodných k osvojení, orgány věcně příslušné evidence a výběru pěstounů a osob vhodných k osvojení. *(Jaké jsou nejčastější motivy přijetí dítěte do náhradní rodiny. Dokázali byste vy sami přijmout dítě z dětského domova do NRP?)*
23. Listina základních práv a svobod, pojem, členění, obsah, úpravy. Úmluva o právech dítěte, její historie, obsah právní úpravy úmluvy. Orgány sociálně-právní ochrany dětí, jejich práva a povinnosti, zdroje právní úpravy.
24. Mládež jako specifická skupina, hodnotová orientace mládeže, subkultury mládeže. *(Pokuste se nastínit možnosti trávení volného času mládeže. Vytvořte přehled institucí se sociálně pedagogickou dimenzí, které nabízejí aktivní trávení volného času.)*
25. Penitenciární a postpenitenciární péče, alternativní tresty. *(Definujte jednotlivé kategorie věznic, v čem spočívá úloha sociálního pedagoga v těchto zařízeních, jaké činnosti byste zařadili do denního režimu odsouzených. Zaměřte svoji pozornost k resocializačním programům odsouzených.)*
26. Problematika bezdomovectví, příčiny, osobnost bezdomovce, sociální vztahy, somatická rizika, perspektivy a možnosti. *(Pokuste se navrhnout možnosti řešení vzniklé situace, vyjmenujte zařízení, které se problematikou pomoci bezdomovcům profesionálně zabývají.*

B) APLIKOVANÉ OTÁZKY sociální pedagogiky

1. Sociálně patologické jevy (normy a abnormality ve společnosti). Definice a vymezení jevů ohrožující jedince a společnost (poruchy chování, drogy a jiné závislosti, gamblerství, bezdomovectví, prostituce, rozvodovost, násilí v rodině, agresivní chování, šikana, xenofobie, rasismus, suicidalita, záškoláctví, extrémní hnutí (sekty a kulty). Osobnostní a sociální důsledky ve vztahu k jedinci i společnosti. *(Prezentovat kazuistiku vybraného jevu ve společnosti a jeho negativní důsledky pro osobnost jedince, rodiny, event. společnosti.*
2. Sociálně patologické jevy - možnosti řešení – systém v ČR (prevence (primární, sekundární, terciární), represe, kontrola, náprava atd.) Systém odborných a poradenských zařízení. Ústavní a ochranná výchova. *(Student předloží vypracovaný projekt prevence vymezených negativních společenských jevů pro realizaci ve vybraném odborném zařízení a s vymezením konkrétní věkové skupiny a obhájí jeho strategii).*
3. Patologie rodiny. Rodina jako příčina rizikového chování dítěte. Rozvodovost, násilí v rodině, týrání a zneužívání dětí, syndrom CAN. Vymezení, etiologie, možnosti pomoci, zainteresovaná poradenská pracoviště a další instituce. *(Prezentovat kazuistiku sociálně problémového chování v rodinném prostředí.)*
4. Delikvence a kriminalita mladistvých. Vymezení, etiologie, klasifikace, náprava, prevence. Sociální důsledky pro dítě (mladistvého). Pojem trestného činu, materiální a formální stránka, prvky trestného činu, účel a druhy trestu. Právní úprava trestní odpovědnosti mladistvých a její rozdíly od právní úpravy týkající se obecného pachatele. Odpovědnost nezletilců za čin jinak trestný, pojem a druhy opatření, které lze za čin jinak trestný uložit. *(Student prezentuje kazuistiku jedince s delikventními projevy chování – vymezení jevu, etiologie, negativní důsledky pro osobnost jedince, jeho rodinu, event. společnost, a nastíní možnost nápravy, řešení.)*
5. Pedagog a jeho kompetence v oblasti sociálních patologií. (učitel, vychovatel, pedagog volného času, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, pedagogický, popř. romský asistent, sociální pedagog aj.). Postavení a úkoly výchovně-vzdělávacích institucí při prevenci a nápravě sociálně-patologických jevů. Minimální preventivní program. Odborná a poradenská zařízení spolupracující se školou v oblasti sociálních patologií. *(Vypracování modelové strategie řešení konkrétního sociálně patologického jevu s jasným vymezením role sociálního pedagoga při řešení vybraného problému a jeho spolupráce s odbornými pracovišti.)*
6. Multikulturní výchova, její význam a poslání, základní pojmy multikulturní výchovy (stručně charakterizujte vybrané pojmy; rasismus, xenofobie, předsudek, holocaust, antisemitismus, kulturní šok, migrace, gender, inkluze). Rozved'te problematiku předsudků a stereotypů v konkrétních příkladech z praxe. Dejte do kontextu multikulturní výchovu a sociální pedagogiku. Představte národnostní menšiny žijící na území ČR, uveďte stručný historický kontext a aktuální situaci. Rozeberte azylovou politiku v ČR.
7. Fenomén migrace: historie a současnost ve světovém kontextu a u nás. Mezinárodní migrace: příčiny, formy/typy mezinárodní migrace, cílové skupiny migrantů. Základní

rysy českého azylového systému. Výchova k toleranci a proti rasismu jako nezbytná součást pomáhajících profesí.

8. Romové, historie a současnost, řešení romské otázky v oblasti pedagogické práce, soužití v rámci majoritní skupiny. Romové a multikulturní výchova, vzdělávací programy zaměřené na integraci romského obyvatelstva a jejich naplňování v rámci společnosti. Pojem diskriminace směrem k sociálně znevýhodněným skupinám (*v kterých oblastech mohou být tyto skupiny diskriminovány a jaké to může mít důsledky pro jedince a společnost*).
9. Náboženská nesnášenlivost, antisemitismus, extremismus - Stručně a výstižně charakterizujte současnou situaci v ČR a evropských státech z hlediska náboženského extremismu, náboženské nesnášenlivosti, antisemitismu a islamofobie. Stručně začleňte do historického kontextu. Jakým způsobem může v těchto situacích vypomoci sociální pedagogika? Nastiňte možná řešení.
10. Extremismus v ČR - stručně charakterizujte různé druhy extremismu a představte aktuální situaci v ČR. Vysvětlete pojmy: extremismus, fundamentalismus, radikalismus, nacismus, komunismus, anarchismus, ekoterorismus. Objasněte dopad extremismu na výchovu mladé generace.
11. Sociální práce; definice, význam pro jedince a společnost, postavení v systému věd, základní paradigmatu sociální práce; rozdělení sociálních potřeb a otázky sociálního fungování. Etický kodex sociálního pracovníka, základní práva a povinnosti sociálního pracovníka a klienta, kritéria vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem. Cíle a základní ideje nového zákona o sociálních službách. Druhy sociálních služeb a standardizace.
12. Tradice sociální práce v českých zemích, charakteristika jednotlivých období od středověku po současnost (význam církví, iniciativy měst, reformy, období Rakousko-Uherska, 20. století, sociální reformy, poválečné období, 50. A 60. léta a období normalizace). Uveďte významné osobnosti. Stručně charakterizujte vývoj po roce 1989 a současné trendy v sociální práci u nás.
13. Vývoj sociální práce ve světě; uveďte významné mezníky z historického hlediska, vývoj v západních zemích (období starověku, antiky, středověku, novověk, reformace, renesance, kapitalismus, konstituování sociální práce a zvědečt'ování oboru), významní představitelé, kteří vytvářeli podobu dnešní sociální práce. Význam náboženství pro rozvoj sociální práce (charakterizujte jednotlivá náboženství a jejich přínos k sociální práci; křesťanství, judaismus, buddhismus, islám).
14. Charakterizujte jednotlivé metody sociální práce (*případová práce, poradenství, práce s rodinou, krizová intervence, skupinová práce, terénní sociální práce, komunitní práce, streetwork, mediace, probace, přístup orientovaný na úkoly*). Vysvětlete ke vztahům k cílovým skupinám a mechanismu pomoci.
15. Syndrom vyhoření v pomáhajících profesích, náročnost sociální práce a její potřebnost v kontextu společenských problémů. Základy supervize pomáhajících profesí. Sociální prevence, definice, základní úkoly, prostředky, druhy podle obsahového zaměření a okruhu adresátů, pojetí prevence v našich podmínkách. Velká témata sociální práce ve

světě (uved'te a charakterizujte), stručné zamyšlení nad vývojem sociální práce v budoucnosti.

16. Pedagogika ve volném čase a Zážitková pedagogika. (Definice, předmět, funkce, principy a metody výchovy a učení ve volném čase.) Osobnost pedagoga ve volném čase. Aktivity a činnost ve volném čase obsahová náplň, klasifikace, význam, metody a formy práce. Typologie volnočasových aktivit ve vztahu k věku, pohlaví, vzdělání, lokalitě a dalších proměnných.
17. Vznik a význam organizované činnosti ve volném čase v 19. – 20. stol. (YMCA, YWCA, Sokol, Junák, Pionýr, Česká táborská unie, Liga lesní moudrosti atd.) Kritické zhodnocení vývoje po roce 1948. Přehled sdružení a organizací pečujících o výchovu ve volném čase ve vybraných evropských zemích.
18. Definice her a jejich atributy, výchovný význam her. Výchovný systém E. T. Setona, A. B. Svojsíka, Jaroslava Foglara a jejich pojetí hry v mimoškolních organizacích. K. Hahn a pedagogika zážitku. Zážitek, prožitek a zkušenost Emoční prožívání z hlediska ontogeneze, subjektivní a objektivní nebezpečí při výchově zážitkem.
19. Hry jako prostředek a předpoklad pro tvořivý život. Jak tvořit a obměňovat hry. Typologie her (seznamovací, aktivizační, strategické, sociální, environmentální a ekologické, globální, simulační, zpětnovazební, aj.). Hry rozvíjející myšlenkové operace a učení, především divergentní či laterální myšlení. Tzv. hry dlouhodobé (např. celotáborové a celoroční) při práci se stálými kolektivy. Práce s literárními předlohami a jejich přeměna v motivační kostru her. Příprava metodiky her na volnočasovou akci.
20. Základní principy práce se skupinou (dynamika, koheze, parakomunikace, úvodní motivace klientů, přenos, metody komunikace, ukončení, flow efekt a zóna komfortu, pravidla).
21. Příprava a vedení akcí ve volném čase. Dělení volnočasových akcí (dle délky, způsobu realizace, atd.). Zajišťování akce v různých oblastech: výchovné, personální, hospodářsko-ekonomické, zdravotní, technické apod., právní předpisy, zákony, vyhlášky a normy při práci s dětmi a mládeží a při pořádání rozličných akcí. Bezpečnostní předpisy, Hygienické směrnice, Lesní zákon atd.

Literatura:

Sociální pedagogika:

- BAKOŠOVÁ, Z. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 2. vyd. Bratislava: Lorca, 2006, 190 s. ISBN 80-968437-5-3.
- BAUMAN, Z. & MAY, T. *Myslet sociologicky*. Praha: Slon, 2004.
- BERGER, P. L. *Pozvání do sociologie. Humanistická perspektiva*. Barrister & Principal, 2003.
- BERGER, P. L.; LUCKMAN, T. *Sociální konstrukce reality*. 1. vyd. Praha: CDK, 1999. ISBN 80-85959-46-1.
- BUDIL, I. T. *Za obzor západu. Proměny antropologického myšlení od Isidora se Sevilly po Franze Boase*. Praha: Triton, 2001.
- BUDIL, I. T. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. 4. vyd. Praha: Triton, 2003.
- DOČKAL, J. *Člověk v současném světě*. 1. vyd. Praha: Kosmas, 2008. ISBN 978-80-86057-53-8
- ERIKSEN, T. H. *Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národní příslušnost, rituál*. Praha:

Portál, 2008.

- HARRINGTON, A. *Moderní sociální teorie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-093-3
- HOPF, A. *Sociální pedagogika pro učitele*. Praha: UK, 2001. ISBN 80-7290-053-6.
- HRADEČNÁ, M. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-015-7.
- HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A., MATULLAYOVÁ, T. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. Banská Bystrica: PF UMB, 2000.
- JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha : Triton, 2003 ISBN 80-7254-329-6
- KABELE, J. *Prerody principy sociálního konstruování*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-359-8.
- KALVACH, Z. *Úvod do gerontologie a geriatrie*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-366-0.
- KATRŇÁK, T. *Odsouzení k manuální práci. Vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině*. Praha: Slon. 2004. ISBN 80-86429-29-6.
- KELLER, J. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha: Slon, 2011.
- KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: UP v Olomouci, 2000. ISBN 80-7067-669-8.
- KLAPKO, D. (ed.) *Symposium sociální pedagogiky na Pedagogické fakultě MU*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4676-4.
- KOUKOLÍK, F.; DRTINOVÁ, J. *Život s deprivanty I (Zlo na každý den)*. Praha: Galén, 2001
- KOUKOLÍK, F.; DRTINOVÁ, J. *Život s deprivanty II (Základy stupidologie)*. Praha: Galén, 2002
- KOVAŘÍK, J. a kol. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. aj. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007.
- *Listina základních práv a svobod*
- MAŇÁK, J. aj. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-8593158-3.
- MAŘÍKOVÁ, H.; PETRUSEK, M.; VODÁKOVÁ, A. *Sociologické pojmosloví*. 1. vyd. (sv. 4) Praha: Slon a AV ČR, 2000. ISBN 80-85850-81-8.
- MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- MATOUŠEK, O. *Práce s rizikovou mládeží*.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Brno: Slon, 2006 ISBN 80-86429-87-8
- MÜHLPACHR, P.; STANÍČEK, P. *Geragogika pro speciální pedagogy*. Brno: MU, 2001. ISBN 80-210-2510-7.
- NĚMEC, J. a kol. *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5148-5.
- NĚMEC, J. a kol. *Výzkum zaměřený na... Základní směry výzkumu Katedry sociální pedagogiky PdF MU*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5391-5
- NĚMEC, J., VOJTOVÁ, V. (ed.) *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Brno: MU, 2009. ISBN 978-80-210-5033-4.
- NOVOSAD, J. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-509-7
- PRŮCHA, J, WALTEROVÁ, E, MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D.; FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: MU, 1998. ISBN 80-210-1946-8.
- REITMAYEROVÁ E.; BROUMOVÁ V. *Cílená zpětná vazba*. Praha: Portál. 2007. ISBN 978-80-7367-317-8

- SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8.
- SCHMIDBAUER W. *Syndrom pomocníka: Podněty pro duševní hygienu v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2008 ISBN 978-80-7367-369-7
- SMÉKAL, V. *O lidské povaze. Krátká zamyšlení nad psychickou a duchovní kulturou osobnosti*. Brno: Cesta, 2005. 80-7295-069-X.
- SOJÁK, P. (ed.) *Symposium sociální pedagogiky na PdF MU 2*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4945-1.
- TOŠNER, J; SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6
- ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat*. 2. vyd. Praha: Slon, 2005. IS
- BN 978-80-86429-36-6
- WALSH, D. *Skupinové hry a činnosti pro seniory*. Praha: Portál, 2005 ISBN 80-7178-970-4
- WOLF, J. a kol. *Umění žít a stárnout*. Praha: Svoboda, 1982.
- WRIGHT, R. *Morální zvíře*. Praha: Lidové noviny, 1995.
- WROCYNSKI, R. *Sociální pedagogika*. Bratislava: SPN, 1968.

Časopisy:

- **Adiktologie** – je moderním odborným časopisem zaměřeným na oblast prevence, léčby a výzkumu závislostí. Je mezioborovým časopisem v duchu interdisciplinární povahy celé oblasti závislostí.
- **Orbis scholae** – odborný recenzovaný časopis zaměřený na problematiku školního vzdělávání v jeho širších sociokulturních souvislostech.
- **Pedagogická orientace** – je odborným recenzovaným časopisem, který se zaměřuje na obecnější, aktuální problémy pedagogické teorie a praxe, pedagogického výzkumu, školské politiky a přípravy budoucích učitelů. Cílem časopisu je podporovat rozvoj a kultivaci pedagogického myšlení.
- **Sociální pedagogika – jediný odborný časopis věnující se výhradně sociální pedagogice**
- **Sociální práce** – časopis vychází čtyřikrát v roce a publikuje co nejširší spektrum článků relevantních pro sociální práci. Články mohou být zaměřeny na jakýkoliv aspekt praxe, výzkumu, teorie či vzdělávání.

Speciální pedagogika a etopedie:

- BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.
- MÜLLER., O. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami*. Olomouc: UP, 2001. ISBN 80-244-0231-9.
- NOVOSAD, L. *Základy speciálního poradenství*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-197-5.
- PIPEKOVÁ, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.
- PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-048-4.
- VÍTKOVÁ, M. (ed.) *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. 2. rozš. vyd. Brno: Paido, 2004, 464 s. ISBN 80-7315-071-9.
- VOJTOVÁ, V. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. 1. vyd. Brno: MU, 2010, 334 s. ISBN 978-80-210-5159-1.
- VOJTOVÁ, V. *Kapitoly z etopedie I. Přístupy k poruchám emocí a chování v současnosti*, 2. vyd. Brno, MU, 2008. ISBN 978-80-210-4573-6.
- VOJTOVÁ, V. *Úvod do etopedie*. 2. rozšířené vydání. Brno: Paido, 2008. 128 s. učebnice. ISBN 978-80-7315-166-9.

Metodologie:

- DISHMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993.
- FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha: Portál, 2000. 256 s. ISBN 80-7178367-6.

- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
- HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 243 s. ISBN 80-7184-549-3.
- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Základy výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 257 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-7067-798-8.
- KERLINGER, Fred N. *Základy výzkumu chování: pedagogický a psychologický výzkum: Foundations of behavioral research (Orig.)*. 1. vyd. Praha: Academia, 1972. 705 s.
- MAŇÁK, J.; ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. 78 s. ISBN 80-7315-0786.
- MORGAN, L. D. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Brno: SCAN, ALBERT, Psych ústav AV 2001. 99 s. ISBN 80-85834-77-4.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. 270 s. ISBN 807184-569-8.
- SPOUSTA, V. aj. *Vádemékum autora odborné a vědecké práce*. 1. vyd. Brno: PdF MU, 2000. 158 s. ISBN 80-210-2387-2.
- STRAUSS, Anselm - CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum. Uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum, 1995.
- ŠVEC, Štefan. *Metodológia vied o výchove*. Bratislava: IRIS, 1998. 303 s. ISBN 80-887778-73-5.

Multikulturní výchova:

- BALABÁNOVÁ, H. *Praktické zkušenosti se vzděláváním romských dětí*. Praha: MENT, 1995.
- BARŠA, P. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: CDK, 2003.
- FANEL, J. *Gay historie*. Praha: Dauphin, 2000. 527 s. ISBN 80-7272-010-4
- FIALA, P. (ed.). *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998.
- GULOVÁ, L. *Sociální pedagogika a multikulturní výchova v otázkách*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 212 s. 1. vydání. ISBN 978-80-210-4724-2.
- GULOVÁ, L.; ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. 1. vyd. Brno: MSD, 2004. ISBN 80-86633-14-4. 231 s.
- CHMELÍK, J. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Linde, Praha, 2001. ISBN 80-7201-265-7.
- CHMELÍK, J. *Extremismus*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 1997.
- JAKOUBEK, M. *Romové - konec (ne)jednoho mýtu*. Praha: Socioklub, 2005. ISBN 80-86140-21-0
- JANOŠOVÁ, P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80 - 7184 - 954 -5
- LACKOVÁ, E. *Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou*. 1. vyd. Praha: Triáda, 1997. ISBN 80-901861-8-1. 270 s.
- MUZEUM ROMSKÉ KULTURY. *Tradice a současnost*. Brno: SVAN, 1999. ISBN 80-7028-141-3. 90 s.
- NĚMEC, J. aj. *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 134 s. Sociálně pedagogický výzkum. ISBN 978-80-210-5148-5.
- NĚMEC, J. *Včela má pilu aneb Přípravné třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí*. Brno: PdF MU, 2005. ISBN 80-210-3727-X.
- NĚMEC, J., SOJÁK, P., ŠTĚPAŘOVÁ, E., GULOVÁ, L. *Výzkumná studie Romové a jejich problematika*. Brno: odbor školství Jihomoravského kraje, 2006.
- NĚMEC, J., ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Edukace sociálně znevýhodněných žáků z pohledu asistentů pedagoga brněnských základních škol*. In Bartoňová, M.; Vítková, M. *Vzdělávání žáků se*

speciálními vzdělávacími potřebami II. 1. vyd. Brno: Paido a MU, 2008. od s. 245-264, 19 s. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. ISBN 978-80-7315-170-6.

- NĚMEC, J., ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Evaluace programu „Domácí učitel“ prostřednictvím ohniskových skupin.* Hradec Králové, 2009.
- NĚMEC, J., ŠTĚPAŘOVÁ, E. Interakce pedagogických asistentů v kontextu transakční analýzy. In Vítková, M., Vojtová, V. *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním.* 1. vyd. Brno: Paido, 2009. od s. 211-227, 17 s. neuveden. ISBN 978-80-7315-191-1.
- OAKLEYOVÁ, A. *Pohlaví, gender a společnost.* Praha: Portál, 2000.
- PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-709-1.
- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova.* 1. vyd. Praha: ISV, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.
- ROUS, J. *Romové – vhléd do problému.* Brno: MSD, 2003.
- ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak.* Praha: Portál, 1998.1. vyd. 144 s. ISBN 80-7178-250-5.
- ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu: sborník, zdroje a formy rasismu a netolerance, informace o národnostních menšinách, hry a cvičení pro žáky a studenty.* 1. vydání: Praha: Portál, 1998. 80-7178-285-8
- ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice.* 1. vydání: Praha: Portál, 2001. 80-7178-648-9
- ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu.* 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 203. s. ISBN 80-7178-285-8.
- ŠIŠKOVÁ, T. *Lidská práva proti rasismu.* Brno: Doplněk, 2001.
- ŠOTOLOVÁ, E. *Vzdělávání Romů.* 2. vyd. Praha: Grada, 2001. ISBN 0-80-247-0277-0. s. 44.
- ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Sociálně-pedagogické faktory ovlivňující edukaci romských dětí: disertační práce.* Brno: Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra sociální pedagogiky, 2009.

Sociální práce:

- BEDNÁŘOVÁ, PELECH. *Sociální práce na ulici – streetworker.* Praha: Grada, 1999.
- HARTL, P. *Komunitní práce.* FF UK, Praha: 1993.
- HAWKINS, S. *Supervize v pomáhajících profesích.* Praha: Portál, 2004.
- KLIMENTOVÁ. *Teorie a metody sociální práce.* Olomouc, UP, 2001. ISBN 80-244-0318-8.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese.* Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-318-8.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Slovník sociální práce.* Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi.* Praha: Portál, 2005.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce.* Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
- MATOUŠEK, O. *Práce s rizikovou mládeží.* Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence.* Praha: Portál, 1998. ISBN 80-71782-262.
- NAVRÁTIL, P. *Úvod do teorií a metod sociální práce.* Brno: M. Zeman: 2000.
- RHODES, T. *Terénní práce s uživateli drog.* Brno: Albert, 1999. ISBN 80-85834-71-5.
- ŘEZNÍČEK. *Metody sociální práce.* Praha: SLON, 1994. ISBN 80-85850-00-1.
- TOŠNER, SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi.* Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8.
- ÚLEHLA, I. *Umění pomáhat.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1999.

Sociální patologie:

- ČECH, T. Primární drogová prevence a protidrogová výchova ve školách. In STŘELEČEK, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy II.* Brno: MU, 2005, s. 140-152. ISBN 80-210-3687-7.
- ČECH, T. Škola a sociálně patologické symptomy v projevech žáků. In STŘELEČEK, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy.* Brno: MSD, 2002. ISBN 80-86633-00-4.
- HRONCOVÁ, J.; KRAUS, B. aj. *Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov.* Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB, 2006, 252 s. ISBN 80-8083-223-4.
- JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích.* Praha: Portál, 2004. ISBN 80-

7312-038-0.

- JEDLIČKA, R.; KOŤA, J. *Aktuální problémy výchovy: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-555-8.
- JEDLIČKA, R.; KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum, 1998.
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-71781-231.
- MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.
- MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie*. Brno: MU, 2008, 195 s. ISBN 978-80-210-4550-7.
- NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-432-X.
- ONDREJKOVIČ, P. aj. *Protidrogová výchova*. Bratislava: Veda, 1999. ISBN 80-224-0553-1.
- ONDREJKOVIČ, P. aj. *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2001. ISBN 80-224-0685-6.
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
- SEKOT, A. *Úvod do sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5261-1.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

Pedagogika volného času:

- HÁJEK, B.; HOFBAUER, J.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. Praha: Portál, 2008, 240 s. 978-80-7367-473-1.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- HOFBAUER, B. *Participace dětí a mládeže na životě společnosti. Evropské struktury a jejich aktivity*. 1. vyd. Praha: Duha, 2003, 70 s.
- HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1
- MANSFELDOVÁ, Z.; KROUPA, A. (eds.) *Participace a zájmové organizace v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 245 s. ISBN 80-86429-53-9.
- MILLEROVÁ, S. *Psychologie hry*. Praha: Panorama, 1978.
- Národní institut dětí a mládeže. *Metodika pro podporu tvorby ŠVP ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Praha: ÚIV, Tauris, 2007, 100 s. ISBN 978-80-86784-03-8.
- NĚMEC, J. aj. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002, 120 s. ISBN 80-7315-012-3.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství. Výchovné funkce hry a její proměny v historických koncepcích pedagogiky*. Brno: Paido, 2002, 112 s. ISBN 80-7315-006-9.
- PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B. aj. *Pedagogika volného času. Teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. aktualiz. vydání. Praha: Portál, 2002, 220 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Dotisk 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 93 s. ISBN 80-210-2033-4.
- SPOUSTA, V. aj. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: MU, 1997. ISBN 80-210-1007-X.
- VÁŽANSKÝ, M. *Volný čas a pedagogiky zážitku*. Brno: MU, 1992.
- VÁŽANSKÝ, M., SMĚKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995.

2) PEDAGOGIKA

1. Pedagogika a její místo mezi vědami, struktura pedagogiky jako oboru, členění pedagogických disciplín, znaky, pojmy, institucionální základna.
2. Charakteristika cíle jako základní pedagogické kategorie. Bloomova taxonomie (struktura, smysl, revize, příklad). Kritéria správného definování výukového cíle.
3. Didaktické prostředky v činnosti vybraných pedagogů (Melanchton, Montessori, Freinet, Fröbel).
4. Didaktické principy a zásady v činnosti vybraných pedagogů (Quintilianus, Komenský, Rousseau, Basedow).
5. Didaktické metody v činnosti vybraných pedagogů a pedagogických směrů (scholastika, jezuité, Herbart, Příhoda).
6. Organizační formy výuky v činnosti vybraných pedagogů (Sókratés, Locke, Makarenko, Neill).
7. Charakteristika doby a výchovy v antice (starověké Řecko, Řím): postavení mužů, žen a dětí, athénská společnost a sociální vyloučení, kalogathia a její historická podoba, Platón a mýtus o jeskyni, stoicismus a jeho učení, idea rovnosti lidí.
8. Charakteristika doby a výchovy ve středověku: význam vzdělanosti a kultury v raně středověké Evropě, volný čas ve středověku (svátky, hry, požitky těla), vzdělanost a vyloučení, církevní řády a vzdělání, scholastika (Abélard, Akvinský), vznik a podstata univerzit.
9. Charakteristika novověku a vzniku moderního vzdělání: situace v Evropě v 1. polovině 17. století v rámci vzniku centralizované správy moderních států, hledání jistoty poznání v sobě a barokní pocit (Labyrint světa a ráj srdce), vznik moderní vědy (karteziánská soustava R. Descartese). Reforma lidové kultury (působení katolických a protestantských kněží na lidové vrstvy, hermeneutika, humanismus).
10. Doba reformace a protireformace na pozadí výchovy: novověký obrat ve výchově, Jednota bratrská a Komenského pansofia a pampedia, piaristický a jezuitský řád, jansenisté.
11. Osvícenství a jeho vliv na výchovu a vzdělání: Rousseau jako kritik doby, Locke, encyklopedisté (Diderot), filantropisté (Basedow) a moderní paradigma ve vzdělávání, charakteristika činnosti tzv. Společností.
12. Charakteristika moderny a vznik školské soustavy moderních států: povinná školní docházka, první státní systémy všeobecného školství, Herbart a herbartismus.
13. Činnost sociálních utopistů v 19. století (R. Owen), edukační působení J. H. Pestalozziho, F. Fröbela, L. N. Tolstého.

14. Vznik a vývoj alternativních směrů v pedagogice: pragmatická pedagogika (Dewey), freinetovská pedagogika.
15. Vznik a vývoj alternativních směrů v pedagogice: spiritualistická pedagogika (walfdorská pedagogika, Steinerova anthroposofie, camphill, novotomismus).
16. Vznik a vývoj alternativních směrů v pedagogice: pedagogika Montessori (koncepte, spis Tajuplné dětství), daltonská výuka.
17. Charakteristika Příhodovy jednotné vnitřně diferencované školy. Dílo V. Příhody, spor o pojetí československé pedagogiky po r. 1918 (filosofická pedagogika versus experimentální pedagogika).
18. Pedagogika v současné době: pozdní moderna, tekutá a informační společnost, masifikace terciárního vzdělání, prolínání tradiční a alternativní pedagogiky, antiautoritativní pedagogika (A. S. Neill), antipedagogika H. von Schoenebecka a postmoderní situace.
19. Trendy v současné pedagogice (cíle, vize, reformy kurikula). Kooperativní výuka (Kasíková), zkušenostně reflektivní učení (Kolb, Korthagen), autentické učení, pedagogika zážitku (Hahn, Jirásek).
20. Inkluzivní vzdělávání v ČR. Vzdělávání a sociální spravedlnost: Socioekonomické prostředí a vliv na sociální inkluzi, teorie determinovanosti kognitivních schopností (Jensen, Bertstein, Bloom, Bourdieu), rovný přístup ke vzdělání, konstrukt sociálně znevýhodněný žák.
21. Kurikulum (definice, institucionální základna, trendy). Charakteristika a vize rámcového vzdělávacího programu (klíčové kompetence, průřezová témata, očekávané výstupy).
22. Škola jako součást společnosti a jako specifická organizace (příklady, srovnání s obchodní firmou). Management školy (modely řízení, činnost ředitele, leadership).

Literatura:

Povinná literatura (student musí během SZZ prokázat velmi dobrou znalost následujících textů)

- CIPRO, Miroslav. (2002). *Galerie světových pedagogů: encyklopedie. Prameny výchovy*. Praha: M. Cipro.
- KALHOUS, Z., OBST, O. Školní didaktika. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: VÚP, 2007. (dostupné na http://www.vuppraha.cz/wpcontent/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf)
- PRŮCHA, Jan. (2009). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.

Doporučená literatura k výběrovému studiu k SZZ:

- BERTRAND, Y. Soudobé teorie vzdělávání. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-216-5.
- BREZINKA, W. *Východiska pro poznání výchovy*. Brno: L. Marek, 2001.
- FISHER, R. Učíme děti myslet a učit se. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-120-7
- FLOSS, P. *Poselství J. A. Komenského současné Evropě*. Brno: Soliton, 2005.
- FONTANA, J. (2001) *Evropa před zrcadlem*. Praha: Lidové noviny.

- GAARDER, J. (1996) *Sofiin svět*, Košice.
- GARIN, E. (2003) *Renesanční člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- GIARDINA, A (2014). *Římský člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- GRENZ, S. J. (1997) *Úvod do postmodernismu*. Praha: Návrat.
- IM HOF, U. (2001). *Evropa a osvícenství*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- **KASPER, T. & KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008.**
- KORTHAGEN, F. A. J. Jak spojit praxi s teorií: didaktika realistického vzdělávání učitelů. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-221-5.
- KYRIACOU. CH. Klíčové dovednosti učitele. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-434-2 (brož.)
- LE GOFF, J. (1999) *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- LIESSMANN, K.P. Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění. Praha: Academia, 008. ISBN 978-80-200-1677-5 (váz.)
- NEHYBA, Jan. Reflexe v procesu učení: desetkrát stejně a přece jinak--. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-6489-8.
- PASCH, M. Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-054-2
- PETTY, G. Moderní vyučování. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-427-4.
- POL, M. Škola: organizace běžná, specifická či snad pospolitost? In: *Studia paedagogica*, roč. 1998-1999. U 3-4. Brno: FF MU, 2000, s. 59-80.
- PRŮCHA, J. Učitel. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.
- PRŮCHA, J. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1 (brož.)
- RICÉ, P. a J. VERGER. (2011). *Učitelé a žáci ve středověku*. Praha: Vyšehrad.
- RÖHNER, R. a H. WENKE. (2003). *Daltonské vyučování: stále živá inspirace*. Brno: Paido.
- SCHOENEBECK, H. Škola s přívětivou tváří: skutečnost a představa: Schule mit menschlichen Antlitz : Realität und Vision (Orig.). Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001. 81 s. ISBN 80-7194-404-1.
- STROUHAL, Martin. Teorie výchovy: k vybraným problémům a perspektivám jedné pedagogické disciplíny. Praha: Grada, 2013. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4212-0.
- ŠTECH, S.. (1992). *Škola stále nová: Freinetova "moderní škola": MCE - hnutí pedagogické kooperace: GFEN - Francouzská skupina Nové výchovy*. Praha: Karolinum.
- ŠTRYNCLOVÁ, Gabriela. Summerhill: model antiautoritativní výchovy. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2003. ISBN 80-7194-541-2.
- TRETERA, I. (2006). *Nástin dějin evropského myšlení: od Thaléta k Rousseauovi*. Praha: Paseka.
- VÁŇOVÁ, R. (1995). *Československé školství ve 30. letech: (Příhodovská reforma)*. Praha: Pedagogická fakulta UK.
- VERDON, Jean. (2003). *Volný čas ve středověku*. Praha: Vyšehrad.
- VERNANT, J.-P. (2005) *Řecký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.
- VILLARI, R. (2004) *Barokní člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad.

3) APLIKOVANÁ PSYCHOLOGIE

1. Psychologie a její vývoj jako vědecké disciplíny. Hlavní psychologické obory a jejich charakteristika. Praktické úkoly psychologie. Profese psychologa. Etický kodex psychologa. Vztah psychologie k jiným vědám (např. k filozofii, pedagogice, sociologii, biologickým vědám a medicíně). Využití psychologie v sociální pedagogice.
2. Základní psychologické koncepce: hlubinná psychologie, tvarová psychologie, behaviorismus, humanistická psychologie a jejich současné hodnocení. Moderní psychologické koncepce: transpersonální psychologie, konstruktivismus, kognitivní metafora v psychologii apod.
3. Kognitivní psychologie. Architektura kognitivního systému. Kognitivní procesy (vzestupné x sestupné). Čítí a vnímání. Asociace a asociační zákony. Kognitivní styl. Poruchy vnímání. *(Využití diagnostikovaného kognitivního stylu při doučování klienta.)*
4. Myšlení a myšlenkové operace. Indukce, dedukce, abdukce. Názorné a nenázorné v kognitivních procesech. Konvergentní a divergentní myšlení. Poruchy myšlení. Myšlení a řeč. Poruchy řeči z psychologického hlediska. Afázie. *(Popište práci s piktogramy u řečově postiženého klienta.)*
5. Psychologie paměti. Fáze, druhy a typy paměti. Paměť a učení. Dlouhodobá a krátkodobá paměť. Aktivní paměť. Zapamatování a zapomínání. Trénink paměti. Poruchy paměti. *(Jakým způsobem můžeme v rámci volnočasových aktivit rozvíjet paměť klienta.)*
6. Kategorie učení v psychologii. Druhy učení (senzitivace, habituace, imprinting, klasické podmiňování, operantní podmiňování, sociální učení). Učení a motivace. Zákony učení. Transfer. Psychologické otázky poruch učení. *(Jak zvýšit motivaci k učení u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí?)*
7. Pozornost a vědomí, jejich vymezení v psychologii. Vlastnosti pozornosti. Úmyslná a neúmyslná pozornost. Stupně vědomí. Poruchy vědomí a pozornosti. *(Přibližte možnosti, strategii a metody práce s hyperaktivním dítětem.)*
8. Tři klasické hlavní proudy v psychologii 20. století a související teorie osobnosti. Psychoanalýza a hlubinná psychologie, behaviorismus, celostní a humanistická psychologie. Související klasické psychologické koncepce a teorie osobnosti spojené se jmény: Watson, Hull, Freud, Jung, Adler, Erikson, Horneyová, Lewin, Maslow, Frankl, Rogers. *(Srovnejte teorie osobnosti v hlavních rysech.)*
9. Moderní teorie osobnosti. Dispoziční a rysové teorie, kognitivní psychologie, konstruktivismus, lexikální model osobnosti, transpersonální psychologie. Allport, Cattell, Eysenck, Leary, Murray, Piaget, Kelly, teorie Big Five *(Srovnejte teorie osobnosti v hlavních rysech.)*
10. Emoce, chápání emocí a citů v psychologii. Klasické a moderní teorie emocí. Psychofyzilogie emocí. Klasifikace emocí. Afekt a nálada. Poruchy emocionality. Kultivace emocí. *(Vysvětlete interkulturní rozdíly v projevu a prožívání emocí.)*

11. Motivace a vůle. Aktivační faktory osobnosti (zájmy, potřeby, hodnoty, ideály). Motivy a jejich klasifikace. Pojem incentive. Aspirace. Vůle a volní vlastnosti osobnosti. Pojem vůle v různých filozofických pojetích. Svoboda vůle. Impulzivní x volní jednání. Formování cílů a záměrů jednání. Poruchy vůle. *(Popište motivační aspekt hodnotové orientace příslušníka národnostní menšiny.)*
12. Schopnosti. Klasifikace schopností. Vlohy a schopnosti. Nadání, talent. Inteligence. Klasické a moderní teorie inteligence. Měření inteligence. Poruchy inteligence. Vliv prostředí na inteligenci. *(Popište význam přípravných tříd, tzv. nultých ročníků ZŠ.)*
13. Emoční inteligence. Sociální inteligence. Potřeba vzniku těchto pojmů. Co zahrnují? Koncept emoční inteligence Petera Saloveye. IQ versus EQ. Gardnerovo pojetí inteligence.
14. Temperament a charakter. Používání těchto pojmů v psychologii. Klasifikace temperametu. Vývoj temperamentu v průběhu života. Klasifikace charakteru. Vývoj charakteru v průběhu života. Charakterové vlastnosti. Kultivace temperamentu a charakteru. *(Přibližte možnosti kultivace charakteru v práci sociálního pedagoga.)*
15. Kategorie vývoje v psychologii. Předmět ontogenetické psychologie. Zákony vývoje. Biologické a sociální ve vývoji člověka. Periodizace psychického vývoje (uvedte a srovnajte alespoň dvě různá pojetí). *(Vysvětlete podrobně Eriksonovu periodizaci psychického vývoje.)*
16. Období novorozence, kojence a batolete z hlediska psychologie. Deprivace a subdeprivace. Psychologické charakteristiky předškolního věku. Dětská hra a kresba. Školní zralost. *(Přibližte možnosti práce sociálního pedagoga s dětmi předškolního věku.)*
17. Psychologické otázky období mladšího školního věku a pubescence. Psychologie morálního vývoje. Diagnostika psychického vývoje. *(Zamyslete se nad možnostmi využití PC v diagnostice dospívajících.)*
18. Psychologie adolescence, rané dospělosti a dospělosti. Profesionální orientace. Psychologické otázky sexuality a její vývoj. *(Pokuste se popsat na základě zkušeností z praxe vývoj identifikace s rolí u jednoho klienta.)*
19. Dospělost jako vývojový problém. Vývojové úkoly dospělosti. Profesionální orientace. Výběr životního partnera. Tranzitorní a netranzitorní krize. *(Pokuste se popsat na základě zkušeností z praxe vývoj identifikace s rolí u jednoho klienta.)*
20. Psychologie a psychohygienu rodiny. Konstelace členů rodinné struktury. Typologie rodin. Diagnostika rodiny. *(Působení sociálního pedagoga v azylových domech pro matky v tísní.)*
21. Psychologie stáří a stárnutí. Stárnutí a psychické funkce. Aktivní stáří. Normální a patologické stárnutí. Sociálně-psychologické problémy stárnutí. *(Uplatnění sociálního pedagoga v domovech pro seniory, možnosti práce sociálního pedagoga v LDN a hospicích.)*

22. Sociální psychologie jako spojnice mezi psychologií a sociologií. Hlavní oblasti sociální psychologie. Socializace. Jedinec a sociální prostředí. Vliv sociálního prostředí na utváření osobnosti. Sociální chování.
23. Sociální skupina, její struktura a dynamika. Klasifikace skupin. Sociální situace. Sociální role. Typologie rolí ve skupině. Skupinové normy. Řízení a vedení skupiny. Styly řízení. Skupinový vliv, známé experimenty sociální psychologie. Sociometrie. (*Objasněte úskalí interpretace sociometrických dat ve školní třídě a následné možnosti terapie skupiny.*)
24. Sociální percepce. Percepční stereotypy. Atribuce. Utváření obrazu o jiném člověku. Postoje a jejich funkce. Definice postojů. Nástroje používané k měření postojů a jejich úspěšnost. Formování a změny postojů. Předsudky, jejich vznik a možnost změny.
25. Agrese a afiliace. Teorie agrese. Typologie agrese. Faktory ovlivňující vznik a intenzitu agresivního chování. Šikana a její souvislosti. Agrese a média. Definice afiliace. Vnímání a posuzování druhých lidí. Fyzická přitažlivost. Analýza vztahů dle jejich struktury. Přátelství. Láska.
26. Sociální sítě. Pozitivní a negativní dopady. Problematika kyberšikany. Disinhibice ve virtuálním světě. Sociální bublina. Vedení kampaní, vztah ke změně postojů. Využití sociálních sítí při práci sociálního pedagoga.
27. Konflikty – intrapersonální x sociální. Základní druhy konfliktů. Konflikt rolí. Dynamika konfliktů. Řešení konfliktů zainteresovanými. Intervence třetí strany. Role sociálního pedagoga při řešení konfliktů.
28. Obecná psychopatologie. Syndrom x symptom. Poruchy jednotlivých kognitivních procesů. Poruchy emotivity. Poruchy vůle.
29. Norma a normalita. Mezinárodní klasifikace nemocí. Víceosá diagnostika. Přehled klinických diagnóz kategorie F (psychické poruchy). Proměna obrazu duševní nemoci v historii psychiatrie. Typy péče o duševně nemocné.
30. Organické duševní poruchy (F00-F09). Duševní poruchy vyvolané účinkem psychoaktivních látek (F10-F19). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění.
31. Schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy (F20-F29). Afektivní poruchy (F30-F39). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění.
32. Neurotické porucha, poruchy vyvolané stresem (F40-F48). Behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory (F50-F59). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění.
33. Poruchy osobnosti a chování u dospělých (F60-F69). Mentální retardace (F70-F79). Uveďte prevalenci, etiopatogenezi, klinický obraz, možnosti léčby a prognózu k danému onemocnění.

34. Rozdíly mezi poradenstvím, psychoterapií a diagnostikou. Psycholog a jeho klient. Etika práce psychologa. Psychologické poradenství. Vznik a historie poradenství. Cíle poradenské intervence. Atmosféra poradenského rozhovoru. Fáze poradenského procesu. Moc poradce – kontrola versus pomáhání. Formy intervencí dle míry direktivity.
35. Klienti, kteří přicházejí k poradenské intervenci. Návštěvník x Stěžovatel x Zákazník. Formulace cílů poradenské (či terapeutické) intervence. Stanování zakázky. Zadavatel psychologických služeb. Zakázka od více zadavatelů. Pole společné práce. (*Objasněte rozdíl mezi problémem klienta a dojednanou zakázkou.*)
36. Současné formy poradenství. Telefonická intervence. Mailová intervence. Možnosti a omezení internetové psychoterapie. Internetové poradenství a jeho druhy. Základní principy e-mailového poradenství. Struktura profesionální e-mailové odpovědi. Typologie e-mailů od klientů. (*Popište fungování a možnosti současných krizových linek, linek bezpečí apod.*)

Literatura:

- ATKINSONOVÁ, R. L. aj. *Psychologie*. Praha: 1995.
- BALCAR, K. *Úvod do studia psychologie osobnosti*. Praha: SPN, 1983.
- ČÁP, J, MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001.
- EYSENCK, M. W.; KEANE, M. T. *Kognitivní psychologie*. Praha: Academia, 2008.
- GJURIČOVÁ, Š.; KUBIČKA, J. *Rodinná terapie. Systemické a narativní přístupy*. Praha: Grada Publishing, 2003.
- GOLEMA, D. *Emocionální inteligence*. Praha: Columbus, 1998.
- HAMILTON, I. S. *Psychologie stárnutí*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 319 s. ISBN 80-7178-274-2.
- HANUŠ, H. *Obecná psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství Karolinum, 1997. 182 s. ISBN 80-7184-382-2.
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál. 2003
- HEWSTONE, M.; STROEBE, W. (ed.). *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. 769 s. ISBN 80-7367-092-5.
- HOSKOVEC, J. aj. *Psychologie XX. století*. Praha: Karolinum, 2002.
- KERLINGER, F. N. *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia, 1972.
- KOHOUTEK, R. *Základy užité psychologie*. Brno: Cerm, 2002.
- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 1997.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál, 1997.
- LANGMEIER, J; BALCAR, K.; ŠPITZ, J. *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál, 2003.
- LANGMEIER, J; KREJČÍROVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-1.
- MACEK, P. *Adolescence*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2003. 143 s. ISBN 80-7178-747-7.
- MAREŠ, J. *Styly učení*. Praha: Portál, 1997. ISBN 8071782467.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: 1997.
- NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003.
- NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha: 1998.
- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha: Portál, 1997.
- PIAGET, J.; INHELDER, B. *Psychologie dítěte*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2001. 143 s. ISBN 80-7178-608-X.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-631-4.
- ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2., přeprac. vyd., v Portál. Praha: Portál, 2004. 390 s. ISBN 80-7178-829-5.

- SMEKAL, V *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: Barriser&Principál, 2002.
- STERNBERG, R. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál. 2002.
- STRAUSS, CORBINOVÁ. *Základy kvalitativní metodologie*. Brno: Lata, 1999.
- SVOBODA, M.; ČEŠKOVÁ, E.; KUČEROVÁ, H. *Psychopatologie a psychiatrie pro psychology*. Praha: Portál, 2006. 320 s. ISBN 80-7367-154-9.
- ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004. 247 s. ISBN 80-246-0877-4.
- ŠVANCARA, J. *Úvod do kognitivní psychologie*. Brno: MU Brno,2003.
- ZEIG, J. K. *Umění psychoterapie*. Praha: Portál, 2005.
- ZVOLSKÝ, P. *Speciální psychiatrie*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1996. 206 s. ISBN 80-7184-203-6.
- ZVOLSKÝ, P. *Obecná psychiatrie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. 192 s. ISBN 80-7184-690-2.